

וזאת הברכה

פרשה ארץ ישראלית

על נבי מוסא ומשה רבנו

מאת: תליה זיסקין

נוסף על הקמת המבנה קבע הסולטן בייברס באביב את חגיגות נבי מוסא, 'אל-מוסם', כנגד חג הפסחא הנוצרי החל בעונה זו. כששיירות צליינים נוצרים היו עוברות באזור זה סביב חג הפסחא בדרכם לירושלים ובירידתם לטבול בירדן, היו עולי רגל מוסלמים מכל הארץ מגיעים בשיירה מסודרת מירושלים למשך שבוע כדי לחגוג, להתפלל ולעשות משא ומתן במטרה להראות לעולי הרגל הנוצרים את נוכחות המוסלמים ושלטונם.

הסכסוך הערבי-ציוני הסב את דגש ההתאספות ומוקד החגיגות הפך לפוליטי, אנטי ציוני. בשנת תר"פ (1920) יצאו מהחגיגות לירושלים פורעים במטרה להרוג יהודים. הבריטים החלו לפקח על האתר, ולכן בתקופתם חשיבותו של האתר ירדה. בתקופת שלטון ירדן לא נערכו חגיגות באתר. רק ב-1995, כאשר עבר האתר להנהלת משרד ההקדשים של הרשות הפלסטינית, חזרו לחגוג באתר. מאז מגיעים מוסלמים כדי לחגוג, לרקוד ולהתפלל, ואופי החג הוא מיסטי-סופי.

מקאם נבי מוסא הפך אפוא, מצד אחד, למוקד משיכה לביקור ולקבורה סביב דמותו של נבי מוסא, ומצד שני, למקום בעל מטענים רבים ומוקד למתיחות שכלל אינם קשורים אליו. סיפורו מחזק את חשיבות ציוני התורה להשאיר את מקום קבורתו של משה רבנו לא ידוע, וכך לשמור על מעמדו הראוי.

משה רבנו עולה בחשיבותו על כל אישיות אחרת בתורה. על כך מעידה התורה בפסוקיה האחרונים **וְלֹא-קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, אֲשֶׁר יָדְעוּ ה' פְּנִימִים-אֶל-פְּנִימִים** (דברים לד ו'). תיאור זה של משה רבנו מופיע מיד אחרי תיאור מיתתו על הר נבו וקבורתו שם **וַיַּעַל מֹשֶׁה מִעֲרֶבֶת מוֹאָב אֶל הַר נְבוֹ רֹאשׁ הַפְּסֶקָה, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ; וַיִּרְאֶה ה' אֶת-כָּל-הָאָרֶץ [...] וַיִּמָּת שֵׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה'; בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי ה'. וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנֵי בְּאֶרֶץ מוֹאָב, מוֹל בֵּית פְּעוֹר; וְלֹא-יָדַע אִישׁ אֶת-קְבֻרָתוֹ, עַד הַיּוֹם הַזֶּה** (דברים לד א-ו). ציוני המקום המופיעים בפסוקים אלו הם כלליים, והמקום המדויק שבו נקבר משה רבנו לא נודע. הסבר לכך מביא החזקוני **שלא יקבר איש אצלו כענין שנעשה בבית אל ושלא ידרשו בו שואלי מתים** (דברים לד ו'). במקביל לצפון ים המלח בממלכת ירדן ישנו הר המזוהה כהר נבו. מסורות שונות הקשורות במקום הפכו את המקום לעשיר בכנסיות. אך על פי המסורת היהודית וכמתואר בפסוקים, מקום קברו של משה לא נודע.

משה רבנו, משה הנביא, בערבת נבי מוסא, מוזכר פעמים רבות בקוראן ובספרות האסלאם, והוא נחשב באסלאם כאחד הנביאים החשובים. באחד האזכורים מספר מוחמד הנביא שבדרכו למסגד אל-אקצא עבר מעל קברו של משה, ובכך מדגיש ששליחותו של מוחמד המשכית לשליחותו של משה. במקור זה מצוין שקברו של משה נמצא ליד הגבעה האדומה. על פי אחת המסורות המוסלמיות, מזוהה קברו של נבי מוסא בצפון מדבר יהודה סמוך לדרך העולה מהמדבר לירושלים. היישוב מעלה אדומים הסמוך, המוזכר כבר בספר יהושע, קיבל את שמו ממחשופי הסלע בגוון האדום המצוי באזור זה. ייתכן שהגבעה האדומה המוזכרת במקור זה מתייחסת גם היא לסלע זה.

מתחם מקאם נבי מוסא נבנה בשלבים. במאה ה-13 בנה הסולטן הממלוכי בייברס את החדר ובו ציון הקבר. כתובת הקדשה באתר מספרת על פועלו. במשך השנים נוספו למבנה מסגד וח'אן לשרת את עולי הרגל הרבים שפקדו את הקבר מדי שנה בשנה. במבנה עשרות חדרים בעלי כיפות לבנות וחצר גדולה הפונה למכה. מחוץ לחומות המבנה התפתח בית קברות, ובו נקברו עולי רגל שנפטרו בהגיעם למקום, ומכובדים שביקשו במיוחד להיקבר במקום זה.

לעיון נוסף

- עובדיה ירון, 'חידוש חגיגות נבי מוסא: סיבה למסיבה', **מחקרי ארץ יהודה (ב)**, כפר עציון התשע"ח, עמ' 173-183
- תמרי שמואל, 'מקאם נבי מוסא שלידי יריחו', **קתדרה (11)**, ירושלים 1979, עמ' 153-180